

A FOKOS

I.

Ugy sürgött-forgott a tűzhely körül, mint a virág körül a méh. Még dudorászott is hozzá. Nem kitartóan, rajtaleledkezve egy dalon, hanem csak csipegetve, innen is, onnan is elkapva egy sort, gondolkodás nélkül, amit éppen az ajkára dobott az öröm.

Szép Törökné volt ő, a telep sok nyelven forgatott, sok fehérszínű szívétől irigyelt asszonya.

Egyszerű elvek mozgatták az életét: szeretett jól élni, szépen öltözködni és beteg volt, ha nem követhette a vér forró sürgetését. Az elsőhöz kevés volt a férje fizetése, a másodiktól pedig a bánya lopta el az erőt.

Mindkét szenvedélyének a kielégítéséért máshoz kellett fordulnia. Hogy mindkettőt egy személyben találta meg? Es hogy ez a személy a telep egyik mérnöke volt? Ezt már külön szerencséjének tartotta. Életét nem is tudta másképpen elképzelni.

Derékig gázolt a mocsárban, de arca a babaarc hamvasságával hazudta az ártatlanságot.

Hízlalta a p'etyka, szépítette az irigység.

Mostanában már a lelkiismeret sem háborgatta. Lassan a tölgyfát is megeszi a szű.

Megcsalt férj? Már csak mérőföldes messzeségből ködlött ez a kérdés, és meg is mosolyogta.

Nem tudta ugyan, hogy a férje miként vélekedik a viselkedéséről, sőt még abban sem volt biztos, hogy a férje tudja kétlaki életét, de hallgatása megnyugtató volt, és cinkostársi beleegyezést jelentett.

Igaz, hogy nem sok szava volt a férfinak a háznál. A gyeplőt az asszony tartotta a kezében, a férj csak az ostort pattogtatta. Illett is a kezébe a gyeplő. Merev volt, mint a tüledzett acél. Ha valamit a fejébe vett, akkor még kalapács-csal sem lehetett kiverni belőle. Végre elérte célját!

— Ezután már napszámban kelepelhet tőlem Ponyiné nyelve! — kuncogott magában.

— Aknáaszt csináltam Lajosból! — dagadt a szíve a büszkeségtől.

Addig kínozták a kérésével a mérnököt, amíg az végre igent mondott. Ma hozták írásban az előléptetését. Öt év vágya, következetessége lett valóság ezen a papiroson.

Még fokost is kapott a mérnöktől. Igaz ugyan, hogy csorba, egy szilánk valahol lerepedt belőle, de ki törődik most ilyen aprósággal? Holnaptól kezdve ez váltja fel a csákányt. A fokos csendesen lapul a fal mellett, a konyhaszekrény rejti el. Még jó, hogy a férje munkában van, legalább ünnepi ebédet készíthet.

A kinevezést eldugta a konyhaszekrénybe, a tányérok mellé. Csak az ebédnél adja majd oda.

Előre kitervezi, kiszínezi ezt a percet, amikor búsán megfizethet majd a férjének okos hallgatásáért.

Boldog izgalomban hajol a tűzhelyen levő edényhalmaz fölé és a főlzálló jószágú ételgőzök ködbe borítják a fejét.

II.

Lassan, szótlánul ballagnak kifelé a lejtősaknán. Így tizenhatos után nem nagyon iramodik neki az ember lába a kapaszkodónak. Tizenhat órás munka egyvégtében! Ennyi még kint is elég, hát még a bányában! Szó se igen kívánczik az ajkukra. Fejük a földre lóg. Lehúzza a fáradtság és az álom. Pedig nem lett volna baj, ha szakadás nem jött volna közbe. Majd kiköpték a tüdejüket, mire befejezték. Minden portikájuk fáradt. Csak a becsület tartja bennük a lelket. Mennek. Botladozva, rogyadozó léptekkel.

Török Lajos és Barják Feri.

A fényre érve vakoskodón hunyorognak. A döglődő karbidfény után erős szemüknek a nyári délutáni napsütés. A karbidlámpa fénye itt már csak olyan, mintha a napot akarná csúfolni. Azt is csak úgy gyerekesen. Oket azonban ez nem izgatja. Talán észre sem veszik. Ha látják is, hagyják, hogy égjen, elalszik az magától is.

— No, ez is megvan — hull ki fáradtan a szó Barják Feri száján.

— Meg — hagyja helyben Török.

Nyújtózkodnak egyet, azután nekivágnak a hegynek. Mintha könnyebben lépnének. Magasan ragyog a nap, kékbe veszik a végtelenség. Némán cihelődnek fel az aknára, azután lefelé indulnak a telep felé. A kocsiudvarnál elválnak. Feri az újkolóniába megy.

— Szervusz!

— Szervusz!

Török most már magában ballag. A bányamester kertjénél balra fordul, elhúz az iroda mellett, és átmegy az öregkolóniába. A kerítés mellett ballag néhány percig, majd befordul a ház végén: otthon van végre ő is.

Az asszony kedveskedve, örömmel fogadja, de neki a terhére van most az üres locsogás. Lerángatja magáról a kabátot, inget, és megmosakszik. Utána tisztát vesz magára. A felesége folyton ott duruzsol körülötte. Leül az ebédhez. Ehes, mohón kanalazza a levest. Azután nagyokat nyelve eszi a rizses húst.

— Mégis csak jó asszony ez a Böske! — lustálkodik elő az agyából az első gondolat. Tudja, hogy tizenhatos után jobbat kíván az ember. Nem is állja meg szó nélkül.

— A mai ebédet jól eltaláltad!

Azután a tenyerével megtörli a száját.

Az asszony szíve hangosabban ver az örömtől. Melyik fehérnép szíve nem ugrál a dicséret hallatára? Ugy érczi, hogy itt a kedvező alkalom. A férjéhez dörgölözik, lehajol hozzá és halkán válaszol, mintha titkot sügna:

— Hátha azt tudnád, ami még hátra van! A végére hagytam a meglepetést!

— No-no! Hát ez már mi lenet? — kíváncsiskodik Török.

A felesége már a konyhaszekrényben motoz a tányérok között. Valami levelet vesz elő, átadja.

Az ember nem is nézi a borítékot, csak a lelkére kíváncsi. Szétnyitja és olvassa:

Tekintetes

Török Lajos úrnak

Zagyvapálfalva.

Ertesítem, hogy szorgalmas munkája és szaktudása elismeréséül a Frigyes-aknában megüresedett aknási állást folyó év július 1-ől Önnel töltöm be.

Elvárom, hogy munkáját továbbra is az eddig tapasztalt odaadással és buzgósággal végezze!

Jó szerencsét!

*Tibor Emil,
bányaigazgató*

Arcából kifutott a vér, megremegett a kezében a levél.

— Ezt az asszony csinálta! — rajzott fel benne a sejtés.

— Tehát igaz!

A felesége ekkor már ismét a konyhaszekrény mellett kotorászott.

— Már fokost is szereztem! — csicssergett feléje.

Azt is átvette.

Aknászság... fokos... könnyebb szolgálat... több kereset, fix fizetés...

— Ennyi jót csak nem viszonzol gonoszsággal! — csitítgatja belül valami.

— Ezzel akarnak megfizetni! — nyilal végig élesen a testén válaszképpen a kín.

Eddig is hallott már a felesége dolgairól, de hallgatott. Megraboltnak érezte magát, de szemet hunyt felette. Beléjefojtotta a szót a félelem, a kenyér... Koldús úrnak érezte magát, aki némán nézte, amikor egyetlen kincsét rabolták. Adott, de ellenszolgáltatás nélkül.

— Most ezzel a papirossal akarják betömni a számat, a fokossal csavarják ki a kezemből a fejszét!

Magában morajlott, mint a kitörni készülő vihar. Tekintetével megakadt a fokok csorbáján.

— Az övé! — öntötte el egyszerre a méreg.

— A bányában pattant le róla a szilánk! — forrt már benne az indulat. En ütöttem le!

Valóban ő ütötte le. Bordafát hasított az alapközlén és arra ment a mérnök. Megállt és addig hadonászott, amíg ki nem ejtette a kezéből a fokost, amely abban a pillanatban esett a fában levő vasékre, amikor a fejszéje foka lecsapódott. Egy szilánk lepattant a fokosról, és a bal lábába fúródott. Jól megérezte akkor azt a csorbát, míg az aknász a sebet kötözte.

Valami elszabadult a szívében.

Most már nem lehetett megállítani. Almosságát, fáradságát szétpattantotta az indulat. Bal kezében szorongatta a galacsinná gyúrt kinevezést, a jobbában pedig magasra lendült a fokok. Ütött. Törökné jajgatott, a férje azonban nem törődött az üvöltésével, addig verte, amíg össze nem esett.

III.

Nagyot fújt, mint aki jól végezte a dolgát, és indult kifelé. Nem is törődött az ajtó előtt kíváncsiskodókkal, csak ment. A kolóniában ugyanis már mindenki tudta, hogy mi történt Törökéknél, és összefutottak az emberek. Senki sem ítélte el az embert, még bólintottak is rá:

— Végre megjött az esze!

Nagy léptekkel haladt az iroda felé. Tudta, hogy melyik szobában van a mérnök, egyenesen oda nyitott be.

Nem köszönt, csak megállt az asztal előtt.

A mérnök térkép fölé hajolt, az ajtónyílásra azonban fölnézett. Nem is sejtette, hogy mi megy most végbe Törökben.

— Megkapta? — kérdezte mosolyogva.

— Meg! — pattant kurtán a válasz.

Most már neki is gyanús volt. Mit akar ez az ember? A mosolyt továbbra is az arcára erőltette és kedélyesen kérdezte:

— Nem is örül a kinevezésnek?

— Nem! Tartsa meg magának! — tört ki Török és a térképre dobta az összegyúrt papirost.

— Mit jelent ez? — ugrott fel a mérnök.

— Mit jelent? Ezt ni! — hangzott a fojtott válasz, és már ütött is a fokok csorba hegyével. A fejére célzott.

A szomszéd szobában semmit sem vettek észre. Csak egy koppanás hallatszott, majd egy tompa zuhanás, amikor az eszméletlen ember megtántorodott és a földre esett. Csak akkor nyitottak be a mérnökhöz, amikor Török bevágta maga mögött az ajtót.

Egy félóra múlva megvasalva vitték a csendőrök.

